

Rivningar fortsätter vara en stridsfråga för byggnadsvården

Publicerad: 15 oktober 2025, 14:00

★ För dig som är prenumerant

Helena Hammarskiöld, projektledare för Byggnadsvårdsåret 2025. I bakgrunden: "Riksgropen" på Norrmalm i Stockholm 1963 och Hötorgsskraporna under uppbyggnad.

Foto: Bilden är ett montage

Femtio år har gått år sedan 1975 – ett internationellt märkesår för byggnadsvården. Rivningarna som då ledde till en blommande motrörelse pågår även nu – fast mindre öppet, berättar Helena Hammarskiöld, projektledare för Byggnadsvårdsåret 2025.

Ämnen i artikeln: [Insikt](#) | [byggnadsvård](#)

Anders Siljevall

anders@byggindustrin.se

Året var 1975 och Sverige hade genomgått ett och ett halvt decennium av omfattande rivningar. Riksgropen i Stockholm, utplåningen av Östra Nordstan i Göteborg och Malmös många bombhål blev rikskända företeelser, men de hade sina likar även i mindre kommuner.

– Den forcerade stadsförnyelsen ledde till att många kände sig omsprungna och frustrerade, berättar Helena Hammarskiöld på Svenska byggnadsvårdsföreningen.

Läs mer: [Fullt upp för byggnadsvårdsföretagen](#)

Då Europarådet utlyste det internationella byggnadsvårdsåret 1975 slog det an extra mycket i just Sverige.

– Svenska stadskärnor hade undkommit andra världskrigets bombningar men i stället drabbats av rekordårens rivningsraseri. De äldre hus som ännu stod kvar behövde skyddas, tyckte allt fler. Manegen för byggnadsvård var krattad, säger Helena Hammarskiöld.

Helena Hammarskiöld
Foto: Stephan Fickler

1970-talets nyväckta vurm för byggnadsvård ser hon som en top-down-process, initierad av statliga och kommunala tjänstemän. Från sitt planperspektiv såg de att rivningarna hade fått gå för långt och hur utvecklingen skulle kunna vändas.

En frukt av Byggnadsvårdsåret blev Svenska byggnadsvårdsföreningen, en opolitisk, ideell aktör som sedan 1976 har drivit på och utbildat i bevarandet av befintlig bebyggelse. Just denna förening står som arrangör för jubileumsåret. Helena Hammarskiöld är projektledare.

– Med oss har vi ett hundratal organisationer, allt från småföretagare till statliga myndigheter, kommuner, museer, hembygdsrörelsen och Svenska kyrkan. Där finns även aktörer från byggsektorn, såsom Centrum för cirkulärt byggande (CCBuild) – en ny bekantskap för oss.

Läs mer: [Byggnadsvårdens moderna historia](#)

Byggnadsvårdsföreningen samordnar jubileumsåret och står för digital infrastruktur i form av en hemsida vars kalendarium fyllts med över 400 programpunkter.

– Det har varit allt från stadsvandringar, utställningar och hantverkskurser till seminarier och workshops. Vi kommer att köra hela vägen in i kaklet, säger Helena Hammarskiöld.

Byggnadsvårdsdag på Långbro gård i Sörmland. En av många aktiviteter under Byggnadsvårdsåret 2025.
Foto: Madelaine Vikman

Hållbarhetstrenden ger viss vind i seglen

Ett ökat fokus på hållbarhet stärker byggnadsvården och bidrar till fler argument mot rivningar. Till viss del hakar bygg- och fastighetssektorn på, genom att hitta nya användningsområden för äldre bebyggelse.

– Återanvändning av gamla fabriksmiljöer är en verksamhet som växer sig allt starkare. Men det krävs också att branschen möter upp med utbildning för arkitekter kring ombildning och materialanvändning, säger Helena Hammarskiöld.

Hur ser det ut inom traditionell byggsektor – finns tillräcklig kompetens?

– En del råder det brist på, till exempel stenhuggare, murbyggare och timmermän. Dessutom finns för få producenter av specialvirke, tjära och munblåst glas.

Affisch för kampanjen "Låt husen leva!" från Byggnadsvårdsåret 1975, illustrerad av Lars Rading. Arkiverad av Blekinge museum.

Andra yrkesgrupper är på frammarsch. Ambitiösa snickare finns det gott om, liksom fönsterhantverkare som har blivit en egen yrkestitel.

Problemet är ofta att den traditionella byggsektorn har svårt att nå ut till kunder.

– Efterfrågan behöver öka för att fler ska våga satsa på att utbilda sig inom den här typen av hantverk, säger Helena Hammarskiöld.

Hur påverkas byggnadsvården av den allmänna byggkonjunkturen?

– Under 1990-talets fastighetskris, då nyproduktionen föll, fick byggnadsvården vind i seglen. Då skedde mycket kompetensutveckling.

Byggnadsvården bredare – men problemen kvarstår

I dag ingår slam- och linoljefärger vanligen i färgbutikernas sortiment och magasin, tv och radio erbjuder mycket för den som vill förkovra sig i historiska hus. Samtidigt går många äldre byggnader inte säkra för rivningar. Ofta saknas antikvarisk kompetens i kommunerna och expertorgan körs gärna över, enligt Helena Hammarskiöld.

– Mycket går under radarn. Vår gula lista, där vi bevakar värdefulla byggnader som riskerar rivning eller förvanskning, blir längre och längre. Därför finns all anledning för byggnadsvårdens aktörer att kroka arm.

Byggnaderna som hotas av rivning i dag är oftast inte så gamla.

– Att vi bara engagerar oss för gamla torp och gårdar är en missuppfattning. Årsringar från alla tider ska värnas. Många områden från miljonprogrammet är problemtunga, men många fungerar faktiskt bra och har med mer grönska blivit mer attraktiva. Det får aldrig gå slentrian i rivningsbeslut, säger Helena Hammarskiöld.

Riksgropen på Norrmalm i Stockholm 1963. Hötorgsskraporna under uppbyggnad.
Foto: Lennart av Petersens

Återbruk av byggmaterial är en växande trend i byggbranschen. Hur rimmar det med byggnadsvården?

– Ibland framstår materialåtervinning som greenwashing. Att återanvända hela huset är självklart alltid bäst, i andra hand att återbruka delar och i tredje hand återvinna material.

En annan återkommande företeelse är förespråkandet av ”klassisk” arkitektur, dels från opinionsbildare som Arkitekturupproret, dels från kommuner som beställer detta av byggaktörer. Hur ser ni på saken?

– Så här: Ett nybygge ska harmoniera med platsens befintliga bebyggelse. Val av fasadmaterial och skala ska präglas av hänsyn till vad som redan finns där. Att ställa generella stilkraav blir för trubbigt. Vi vill inte frysa byggnadshistorien till en särskild tidsperiod.